

Lausunto Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksestä

KHALL 23.01.2024 § 8

34/00.04.01/2024

Hallinto- ja henkilöstöjohtaja

Kainuun hyvinvointialue on pyytänyt 19.12.2023 Sotkamon kunnalta lausuntoa pelastustoimen palvelutasopäätöksestä. Lausunto tulee toimittaa sähköpostitse pelastuslaitos@kaipe.fi 26.1.2024 mennessä.

Pelastustoimen palvelutasopäätös on hyvinvointialueen aluevaltuuston hyväksymä strategiatason asiakirja, jossa määritellään hyvinvointialueen pelastustoimen strategiset päämäärät ja keskeiset toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Palvelutasopäätöksessä esitetään suunnitelma palvelutason kehittämisestä lain ja riskien edellyttämälle tasolle. Palvelutasopäätös on myös hyvinvointialueen päätös siitä, minkä tasoista pelastustoimen palvelua hyvinvointialueella tuotetaan. Hyväksytty palvelutasopäätös velvoittaa pelastuslaitoksen tuottamaan ja ylläpitämään palvelutasopäätöksen mukaiset palvelut, sekä hyvinvointialueen osoittamaan pelastuslaitokselle riittävät resurssit aluevaltuustossa hyväksytyyn palvelutasopäätöksen toteuttamiseen.

Kainuun hyvinvointialueen hallintosäännön 12 §:n 4 mukaan turvallisuusjaosto valmistelee esityksen pelastustoimen palvelutasopäätöksestä yhdessä pelastustoimen palvelualueen kanssa.

Hyvinvointialueen aluevaltuusto hyväksyi pelastustoimen palvelutasopäätöksen 2024-2027 30.11.2023 §:ssä 61. Päätöksessään aluevaltuusto totesi lisäksi, että palvelutasopäätös tarkistetaan keväällä 2024 toukokuun loppuun mennessä siten, että palvelutasopäätöksessä esitetään keinot millä riskiarvioinnin mukaiset riskikohteet saavutetaan tavoiteajassa.

Sisäministeriön pelastustoimen palvelutasopäätösasetuksessa 1225/2022 säädetään pelastustoimen palvelutasopäätöksen sisällön perusteista, rakenteesta sekä aluehallintoviraston suorittamasta palvelutason arvioinnista. Asetus edellyttää, että pelastustoimen palvelutasopäätöksen tulee perustua ajantasaiseen riskianalyysiin. Asetus edellyttää lisäksi, että palvelutasopäätöksestä käy ilmi miten siinä on huomioitu pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) mukainen aluehallintoviraston lausunto ja vuosittainen asiantuntija-arvio, ministeriöiden suositukset, hyvinvointialueen vuosittainen selvitys pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta, sekä aluehallintoviraston antamat puutteiden ja epäkohtien korjaamista koskevat määräykset.

Edelleen asetus edellyttää, että palvelutasopäätöksen perustana olevan riskianalyysin tulee sisältää sellaiset toimintaympäristön arvioinnin ja pelastustoimen onnettomuuskehityksen seurannan perusteella

tunnistetut keskeiset uhat ja riskit sekä niiden muutokset, joihin pelastustoimen tulee varautua.

Kainuun pelastuslaitoksen riskianalyysissä on käsitelty erityistä tarkastelua vaativat onnettomuustyytit, tapahtumat ja yksittäiset kohteet. Lisäksi on tarkasteltu riskiluokan määrittävät onnettomuudet kunnittain tarkastelujaksolla, toimintavalmiuksia ensimmäisen yksikön osalta ja pelastusmuodostelmien saavutettavuutta.

Riskianalyysin mukaan Kainuun pelastuslaitos kykenee vastaamaan kohtuullisesti toimintaympäristössä havaittuihin riskeihin. Kohteiden ja erityispiirteiden osalta nousevat esille suuret kaivokset kemikaaleineen, suuren metsäpalon riski, sekä henkilömääriin sisältyvät riskit matkailun osalta sekä alueellisessa riskiarviossa arvioidut riskit.

Riskeihin kyetään vastaamaan hyvin suurissa kunnissa, mutta pienissä kunnissa palvelukyvyssä on haasteita. Riskianalyysin perusteella suurimmat tunnistetut sisäiset riskit liittyvät pelastuslaitoksen sisäiseen suorituskyykyteen tarjota Kainuun asukkaille Pelastustoimen lakisääteisiä palveluja.

Riskianalyysiin sisältyy useita merkittäviä riskejä henkilöstöön. Suuri eläköityminen ja rekrytointihaasteet koskettavat sekä virka- että sopimuspalokuntalaisia. Varallaolon muutoksesta johtuvaan työajan muutokseen sekä sitä kautta lisääntyneeseen koulutetun työvoiman tarpeeseen. Samanaikaisesti päätoimisten työntekijöiden saanti vaikeutuu. Kiireellisten tehtävien hoitaminen päätoimisella henkilöstöllä lisää myös palvelun järjestämisen kustannuksia nykyisessä vaikeassa taloustilanteessa. Mikäli tulevaisuudessa sopimuspalokuntatoiminta vähenee, uhkaa se suurten ja pitkäkestoisten tilanteiden hallintaa. Lisäksi työsuojeluviranomaisten tiukentuneet lupaehdot pitkiin työvuoroihin liittyviä lepoaikoja kohtaan uhkaavat pitkäkestoisten tilanteiden hoitamista.

Suorituskyvyn riskeihin liittyvät haasteet riskiruutujen tavoittamisessa muutaman riskiruudun osalta, sekä henkilöstön kykenevyys vaativiin tehtäviin. Vaikka riskiruudut tavoitetaan ensimmäisen yksikön voimin, on haasteita suurempien muodostelmien muodostamisessa. Tulevaisuudessa toimivan paloasemaverkoston rakentaminen on haasteellista, koska Kainuu on pitkien välimatkojen maakunta, jossa palvelua pitäisi pystyä.

Ulkoisen pelastussuunnitelman vaativia kohteita Kainuun pelastustoimen alueella on:

- Terrafame Oy
- Neste Oyj Kuluntalahti
- Kainuun Prikaati räjähdetarasto, Hoikanportti ja Valkeajärvi
- Kainuun Prikaati räjähdetarasto, Hoikanjärvi.
- Sotkamo Silver

Palvelutasopäätöksen perusteella suurimmat puutteet pelastustoimen palveluissa liittyvät työvoiman saatavuuteen ja kykyyn tuottaa palveluita koko Kainuun alueella. Palvelutasopäätöksessä on kehittämissuunnitelma palvelujen kehittämiseksi.

Kehittämissuunnitelmassa korotustuu paloasemaverkoston investointitarpeet, toimintavalmiusaikatavoitteiden tehostetun seurannan tarpeet ja henkilöstön rekrytointi-, resurssointi- ja koulutustarpeet, sekä riittävä osaamisen kehittäminen, toimintakyvyn ylläpito, sijoittelu ja yleiset pitovoimatekijät.

Kainuun paloasemaverkosto on suurimmilta osin käyttöikänsä loppupäässä. Hyväkuntoisia ja nykyaikaisia tiloja löytyy ainoastaan Puolangalta, Suomussalmelta, Sotkamosta. Kajaaniin valmistuu vuonna 2024 loppuvuodesta uusi paloasema, nykyisten väistötilojen tilalle. Palvelutasopäätöksen mukaan paloasemaverkosta ylläpidetään Kainuun alueella riskiperusteisesti ja lähipalveluperiaatteen mukaisesti. Paloasemien osalta laaditaan palvelutasokaudella nykytila-arviointi ja kehittämissuunnitelma. Kehittämissuunnitelmassa huomioidaan toimitilojen terveellisyys, turvallisuus ja toiminnallisuus normaali- ja poikkeusoloissa.

Lausuntoluonnos palvelutasopäätöksestä:

Pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksen merkitys palvelujen järjestämiselle ja tuottamiselle alueen kunnissa on hyvin keskeinen. Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös vuosille 2024–2027 ja riskianalyysi 2023 on toimitettu kuntiin lausuttavaksi aluevaltuuston hyväksynnän jälkeen. Jatkossa jo valmisteluaikataulussa tulisi huomioida paremmin vuoropuhelu ja lausunnonantomahdollisuus kuntien ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Palvelutasopäätöksessä riskianalyysin tulokset ja johtopäätökset on esitetty varsin kattavasti. Riskianalyysin ja toiminnan arvioinnin pohjalta tehty kehittämissuunnitelma on kuitenkin jäänyt monin paikoin varsin yleiselle tasolle. Sitä tulee tarkentaa tarkistamisen yhteydessä toukokuussa 2024 huomioiden aluehallintoviraston ja kuntien lausunnoissa esiin nostetut asiat.

Pelastustoiminnan palvelutasoa koskevat palvelutasopäätökset tulisi esittää riskianalyysiin perustuen aluekohtaisesti ja mahdollisuuksien mukaan määriteltynä paloasemittain, miltä paloasemalta kyseiset suorituskyvyt tulevat. Kehittämissuunnitelman investointi- ja henkilöstöresurssitarpeiden kohdentamista tulee kehittää siten, että tehtävien vaatimien resurssien tarve voidaan osoittaa paloasemakohtaisesti ja arvioida pelastustoimen palvelujen järjestemistä yhdenmukaisesti, laadukkaasti ja kustannustehokkaasti.

Sotkamon kunnan alueella sijaitsevat suuret kaivokset vaarallisine kemikaaleineen ja kemikaalien kuljetukset maan- ja rautateitse sekä

matkailun noin 1,5 miljoonan vuotuisen Sotkamossa kävijän tuomat vaikutukset vaativat riskianalyyssissä, palvelutasotarkastelussa ja kehittämissuunnitelmassa erityisen huomion Toimintojen laajentuessa ja muuttuessa tulee riskejä arvioida uudelleen. Sotkamon paloaseman päällystön, miehistön ja kaluston tulee olla sellaisella tasolla, jolla saavutetaan riittävä toimintavalmiusaika riskiruutujen tavoittamisvaatimusten mukaisesti alueen erityiset suuronnettomuustilanteet huomioiden.

Sotkamon palolaitoksen tilojen nykytila-arviointi ja kehityssuunnitelma tulee tarvittavilta osin laatia yhteistyössä Sotkamon kunnan kanssa. Terveelliset ja nykyaikaiset toimitilat ja kalusto ovat myös tärkeä henkilöstö pito- ja vetovoimatekijä. Kaluston osalta on tärkeää, että kunta ja pelastuslaitos ovat tietoisia toistensa kalustosta ja sen käytettävyydestä. Sotkamon alueen vetovoimatekijöitä kannattaa hyödyntää rekrytoinneissa.

Pelastuslaitos osana hyvinvointialuetta mahdollistaa monipuoliset ja vaikuttavat synergiaedut esimerkiksi toimintojen kehittämisessä, tietojärjestelmä- ja kalustohankinnoissa, investoinneissa ja henkilöstöjohtamisessa. Yhteistyöhön ja synergiaetujen löytymiseen tulee panostaa.

Pelastuslaitoksen toivotaan kiinnittävän erityistä huomiota varautumiseen ja väestönsuojeluun sisältyvien tehtävien ja suunnitelmien sisältöjen yhteensovittamiseen kuntien, hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa hyvinvointialuemuutoksen johdosta. Pelastuslaitoksen rooli on jatkossakin hyvin tärkeä maakunnan kokonaisvarautumisen kehittämisessä, kuntien varautumisen tukemisessa ja maakunnan kokonaisturvallisuuden yhteensovittamisessa. Tähän pelastuslaitoksen tulee varata riittävästi asiantuntijaresursseja.

Kunnanhallituksen jäsenille on toimitettu lausuntopyyntöön liittyvä oheismateriaali sähköiseen kokoukseen. Kainuun pelastuslaitoksen riskianalyysi on luettavissa Kainuun hyvinvointialueen [aluevaltuuston 30.11.2023 § 61](#), Pelastustoimen palvelutasopäätös, pöytäkirjan liitteissä.

Lisätietoja asiasta antavat hallinto- ja henkilöstöjohtaja Riikka Boren, puh 040 198 6318 ja sähköpostitse riikka.boren@sotkamo.fi tai kunnanjohtaja Mika Kilpeläinen, puh 044 750 2111 ja mika.kilpelainen@sotkamo.fi

Kunnanjohtaja
Ehdotus

Kunnanhallitus päättää antaa lausunnon Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksestä valmisteluosan lausuntoluonnoksen mukaisena.

Kunnanhallitus
Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.

Kunnanhallitus valtuutti kunnanjohtajan täydentämään valmisteluosan lausuntoluonnosta.

Merkitään pöytäkirjaan, että Hannu Korhonen ja kunnanvaltuuston 1. varapuheenjohtaja Anne Lukkari ilmoittivat esteellisyydestä yhteisöjääveinä. Hannu Korhonen on Kainuun hyvinvointialueen aluevaltuuston 3. varapuheenjohtaja ja Anne Lukkari on Kainuun hyvinvointialueen aluevaltuuston puheenjohtaja.

Otteet

Kainuun hyvinvointialue, pelastuslaitos@kaipe.fi